
Breyting á vatnstöku Kópavogsbæjar í Vatnsendakrikum, Kópavogi Ákvörðun um matsskyldu

NIÐURSTAÐA

Í samræmi við 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu Kópavogsbæ við tilkynningu, umsagnir og viðbrögð Kópavogsbæjar vegna þeirra. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að aukin vatnsvinnsla Kópavogsbæjar í Vatnsendakrikum sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif með tilliti til eðlis framkvæmdarinnar, staðsetningu hennar, eiginleika hugsanlegra áhrifa hennar og sammögnun með vatnsvinnslu Orkuveitu Reykjavíkur, sbr. þau viðmið sem tilgreind eru í 3. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum. Því skal framkvæmdin ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun bendir á að ef fyrirtækið hyggst auka vinnslu sína umfram 350 L/s eða breyta búnaði að einhverju ráði þarf að kanna hvort breytingarnar falli undir lög um mat á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun vekur athygli á að framkvæmdin er háð starfsleyfi Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis skv. 4. gr. reglugerðar nr. 536/2001 um neysluvatn. Jafnframt þarf að afla leyfis Orkustofnunar á grundvelli 6. gr. laga nr. 57/1998 um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu. Skipulagsstofnun bendir á að ekki er heimilt að veita leyfi fyrir meiri vinnslu heldur en lokið hefur málsmeðferð á grundvelli laga um mat á umhverfisáhrifum.

Samkvæmt 14. gr. laga nr. 106/2000 má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Kærufrestur er til 13. janúar 2015.

Skipulagsstofnun

INNGANGUR

Þann 11. júní 2014 barst Skipulagsstofnun tilkynning frá Kópavogsbæ um fyrirhugaða aukna vatnsvinnslu á vatnstökusvæði Kópavogsbæjar í Vatnsendakrikum í Reykjavík til Skipulagsstofnunar samkvæmt 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og lið 13 a í 2. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði álits Reykjavíkurborgar, Hafnarfjarðarbæjar, Kópavogsbæjar, Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis, Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur, Orkustofnunar, Umhverfisstofnunar og Veðurstofu Íslands.

Umsagnir bárust frá Reykjavíkurborg með bréfi dags. 13. ágúst 2014, Hafnarfjarðarbæ með tölvupósti dags. 8. júlí 2014, Heilbrigðiseftirliti Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis með bréfi dags. 15. júlí 2014, Heilbrigðiseftirliti Reykjavíkur með bréfi dags. 15. júlí 2014, Kópavogsbæ með bréfi dags. 8. júlí 2014, Orkustofnun með bréfi dags. 9. júlí 2014, Umhverfisstofnun með bréfi dags. 28. júlí 2014 og Veðurstofu Íslands með bréfi dags. 7. júlí 2014. Athugasemd barst frá Skógræktarfélagi Reykjavíkur með tölvupósti dags. 11. júlí 2014 en greinargerð um framkvæmdirnar hafði verið send féluginu til upplýsingar þar sem það hefur umsjón með því svæði sem framkvæmdir munu taka til. Frekari upplýsingar bárust frá Kópavogsbæ með bréfum dags. 22. október 2014.

FRAMLÖGÐ GÖGN FRAMKVÆMDARAÐILA

Fyrirhuguð framkvæmd. Í greinargerð Kópavogsbæjar kemur fram að áformað sé að auka vinnslu úr núverandi holum Kópavogsbæjar í Vatnsendakrikum úr 210 L/s í 350 L/s. Áætlað sé að fyrirhuguð aukin vatnsvinnsla muni eiga sér stað á löngum tíma, hugsanlega yfir 20-30 ár samfara aukinni íbúafjölgun í Kópavogi. Ekki verði því um eiginlegar framkvæmdir að ræða heldur einungis aukna dælingu úr núverandi borholum.

Skipulagsstofnun vekur athygli á því að samhliða tilkynningu Kópavogsbæjar um aukna vinnslu í Vatnsendakrikum er til meðferðar sams konar tilkynning frá Orkuveitu Reykjavíkur sem felur í sér að auka vatnstöku fyrirtækisins úr 190 L/s í 300 L/s. Samanlagt felst aukin vatnsvinnsla beggja fyrirtækjanna í Vatnsendakrikum því í aukinni vinnslu úr 400 L/s í 650 L/s. Til frekari glöggvunar á samanlagðri vinnslu beggja vatnsveita er vísað í töflu 1 á bls. 9 í þessari ákvörðun.

Aðrennslissvæði. Í greinargerð Kópavogsbæjar kemur fram að aðrennslissvæði Vatnsendakrika nái frá Vatnsendakrikum í vestri, austur að Sandskeiði þar sem aðrennslissvæðið sveigi í suðurátt meðfram vatnaskilum í Vífilfellshlíð að Bláfjöllum og Stóra Kóngsfelli. Við aukna vatnstöku breiði aðrennslissvæðið sífellt meira úr sér bæði til suðurs og norðurs án mikillar breytingar á eðli sínu.

Niðurdráttur. Í greinargerð Kópavogsbæjar kemur fram að til að meta áhrif aukinnar grunnvatnsvinnslu í Vatnsendakrikum hafi Orkuveita Reykjavíkur og Kópavogsbær látið framkvæma líkanreikninga hjá Verkfræðistofunni Vatnaskilum. Grunnvatnslíkan af nágrenni höfuðborgarsvæðisins byggir á umfangsmiklum gögnum um vatna- og veðurfar ásamt vinnslugögnum frá öllum vatnsveitum á svæðinu. Grunnvatnslíkanið hafi verið uppfært árlega með nýjum gögnum síðan 2001. Líkanið hafi verið stækkað töluvert árið 2007 og nái frá suðurströndinni, austur að Þingvallavatni, norður að Borgarnesi og vestur yfir Akranes og Kleifarvatn. Árlega séu niðurstöður nýrra mælinga og útreikninga með uppfærðu líkani teknar saman.

Fram kemur að skoðuð hafi verið fimm rekstartilfelli í Vatnsendakrikum til að fá yfirlit yfir mögulegar breytingar í grunnvatnskerfinu. Þau eru: núlltilfelli (engin vatnstaka), 400 L/s, 700 L/s, 1.000 L/s og 1.500 L/s. Núlltilfellið hafi verið reiknað til að sjá hvernig vatnsborðsstaða væri á svæðinu ef allri vinnslu á svæðinu yrði hætt og fá þannig viðmið til að meta áhrif núverandi vinnslu. Grunntilfellið (400 L/s) hermi núverandi vinnslu og framtíðarvinnslutilfelli 1 (700 L/s) reikni áhrif af fyrirhugaðri vinnslu Orkuveitu Reykjavíkur og Vatnsveitu Kópavogs. Framtíðarvinnslutilfelli 2 og 3 (1.000 og 1.500 L/s) hafi verið valin til að ýkja fyrirhugaða vinnslu verulega til að fá skýrari svörun í kerfinu og kanna mögulega ólínulega hegðun þess. Líkanið noti veður- og vatnafarsgögn síðustu 40 ára við útreikningana. Reiknað sé með stöðugri og jafnri vinnslu allt árið. Breytileiki í grunnvatnshæð hvers rekstartilfellis sé því eingöngu vegna breytileika í veðurfari.

Líkanið sýnir að við aukna vatnstöku í 700 L/s séu áhrif aukningar greinileg á stórum hluta Heiðmerkur, mikinn hluta keyrslutíma líkansins. Ytri mörk 1 m niðurdráttar teygja sig til Kaldárbotna og sé reiknaður niðurdráttur í Kaldárbotnum meiri en 0,5 m 40% keyrslutíma líkansins, en minni á önnur vatnsból að undanskildum sjálfum Vatnsendakrikum, þar sem gæti 2 m staðbundins niðurdráttar við vatnstökusvæðið.

Fram kemur að í Kaldárbotnum sé samband dælingar og niðurdráttar með öðru móti en annars staðar á svæðinu. Á líkanreikningum sjáist að við upphaf vatnstöku í Vatnsendakrikum hafi mikill niðurdráttur orðið á hverju svæði og því þurfi frekari vatnstaka frá grunnástandi (400 L/s) að sækja vatn lengra frá og áhrif dælingar verði víðtækari.

Grunnvatnsstaða. Fram kemur að góð fylgni sé milli mældrar og reiknaðar grunnvatnsstöðu á svæðunum, en við mjög lága vatnsstöðu í Kaldárbotnum virðist líkanið ofmeta nokkuð vatnsborðslækkunina þar. Innan áhrifasvæðis vinnslunnar í Vatnsendakrikum séu engin stöðuvötn þar sem vatnshæð stýrist af grunnvatnshæð. Aukin vinnsla hafi áhrif á eina lind, Kaldá, en önnur lindasvæði liggja utan áhrifasvæðisins. Verði vatnstaka í Vatnsendakrikum aukin á þeim tíma sem grunnvatnsstaða sé lág sé líklegt að það hafi í för með sér minna rennsli til Kaldár og tíðari þurrka í árfarvegnum. Kaldá sé árstíðabundin lindá sem renni skamman spöl frá Kaldárbotnum og hverfi ofan í nútímahraunin skammt neðan við upptök sín. Hinsvegar er lág grunnvatnsstaða á Heiðmerkursvæðinu að mestu bundin við sumar og haust, sem sé að stórum hluta utan þess tíma sem hlákuáætlun sé í gildi og snýr að takmarkaðri vatntöku úr Gvendarbrunnum á ákveðnum árstímum. Það hafi í för með sér að hægt sé að grípa til aukinnar vinnslu þar ef ástæða er til að draga úr áhrifum vinnslu í Vatnsendakrikum á vatnsborðsstöðu í Kaldárbotnum og þar með rennsli Kaldár.

Áhrif á brunnsvæði. Í greinargerð Kópavogsbæjar kemur fram að aukin vatnstaka í Vatnsendakrikum geti haft í för með sér aukna umferð starfsmanna inn á brunnsvæði þar sem núverandi borholur séu. Mjög stífar umgengisreglur gildi á brunnsvæðum samkvæmt heilbrigðissamþykkt og reglugerð um varnir gegn mengun vatns sem taka þurfi tillit til ásamt öryggisreglum, settar af vatnsveitum höfuðborgarsvæðisins. Með því að fylgja þessum öryggisreglum ásamt virku eftirliti sé líklegt að lágmarka megi umhverfisáhrif þessa þáttar vegna aukinnar vatnstöku í Vatnsendakrikum.

ÁLIT UMSAGNARAÐILA OG VIÐBRÖGÐ FRAMKVÆMDARAÐILA

Almennt. Fram kemur í umsögnum Kópavogsbæjar og Veðurstofu Íslands að framkvæmdirnar skuli ekki háðar mati á umhverfisáhrifum. Í umsögnum Reykjavíkurborgar, Hafnarfjarðarbæjar, Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis, Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur, Orkustofnunar og Umhverfisstofnunar kemur fram að framkvæmdirnar skuli háðar mati á umhverfisáhrifum. Söm er afstaða Skógræktarfélagis Reykjavíkur sem sendi athugasemd vegna framkvæmdanna.

Túlkun ákvæða í lögum um mat á umhverfisáhrifum. Í umsögnum Hafnarfjarðarbæjar, Orkustofnunar, Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur, Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis kemur fram að aukin vatnstaka í Vatnsendakrika verði það mikil að framkvæmdirnar falli undir 1. viðauka við lög um mat á umhverfisáhrifum. Í umsögn Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur segir m.a. að með fyrirhugaðri aukinni vatnstöku OR í Vatnsendakrikum sé talað um allt að 300 l/s vatnsvinnslu samkvæmt umsókn um nýtingarleyfi og tilkynningu til Skipulagsstofnunar. Í nýtingarleyfi Vatnsveitu Kópavogs frá 2006 sé leyfi fyrir allt að 6.6 milljónum m³/ár (210 l/s) úr Vatnsendakrikum. Starfsleyfi Kópavogs frá Heilbrigðiseftirliti Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis er til ársins 2019 upp á allt að 10 milljón m³/ár. Samkvæmt áætlunum er talað um að auka vatnstöku í 350 l/s að meðaltali eða rúma 11 milljónir m³/ár. Heildarvatnstaka í Vatnsendakrikum hefur verið um 400 l/s en verið að stefna í 650 l/s samanlagt sem gera 20.5 milljónir m³/ári. Vinnslugeta OR verði eftir virkjun holanna þriggja um 800 l/s. Samanlagt vatnstaka gæti því mögulega farið í 1150 l/s eða í um 36 milljónir m³/ári. Heilbrigðiseftirlit Reykjavíkur vill benda á að skv. viðauka 1. í lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum um framkvæmdir sem séu alltaf háðar mati á umhverfisáhrifum segi gr. 13: „Kerfi til að vinna grunnvatn ef árlegt magn vatns sem unnið er eða veitt á er 10 milljónir m³ eða meira.“ Í ljósi þessa megi nefna að með aukinni vatnstöku OR í Vatnsendakrikum sé um að ræða framkvæmd

sem sé umfangsmikil og hafi sammögnunaráhrif með vatnstöku Vatnsveitu Kópavogs en um sé að ræða nýtingu náttúruauðlindar sem fleiri aðilar nýti þ.e. OR, Vatnsveita Kópavogs og Vatnsveita Hafnarfjarðar og hyggist tveir af þeim áforma að auka nýtingu sína líkt og þegar hafi komið fram.

Í svörum Kópavogsbæjar kemur fram að í fyrirsurnarskýrslum Orkuveitu Reykjavíkur og Kópavogsbæjar auk umsókna þessara aðila um nýtingarleyfi til Orkustofnunar sé miðað við að heildarvatnstaka úr Vatnsendakrikum verði allt að 650 L/s. Umræður um næstum tvöfalt það magn sem áætlað sé að taka úr Vatnsendakrikum á nokkrum áratugum og margfalda það yfir árið eins og gert er í umsögnum hafi ekkert með framangreindar áætlanir Kópavogsbæjar og Orkuveitunnar að gera og óljóst hvaða tilgangi sú framsetning þjóni. Ef sótt sé um nýtingarleyfi fyrir 650 L/s sameiginlega fyrir svæðið þá sé ekki viðeigandi að miða umfjöllun við 1150 L/s vatnstöku af svæðinu.

Áhrif á grunnvatnsstöðu. Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að um sé að ræða mikla vatnstöku sem geti haft áhrif á grunnvatnsstöðu á mjög stóru svæði. Umhverfisstofnun telur að gera þurfi ítarlega grein fyrir áhrifum fyrirhugaðrar vatnstöku á vatnsbúskap yfirborðsvatns á höfuðborgarsvæðinu, rennsli straumvatna eða vatnsborð stöðuvatna/tjarna eða annars votlendis. Spurt er hvort vatnstakan hafi áhrif á rennslisstefnu grunnvatns á vatnstökusvæði höfuðborgarinnar og þá á hvern hátt, hver séu áhrif fyrirhugaðrar vatnstöku á niðurdrátt grunnvatnsborðsins, hvort aðrennslissvæðið stækki við aukinn niðurdrátt og hvort það auki mengunarhættuna og þörfina fyrir stærra vatnsverndarsvæði.

Í svörum Kópavogsbæjar kemur fram að aðrennslissvæðið muni breiða sífelld meira úr sér bæði til suðurs og norðurs við aukna vatnstöku án mikillar breytinga á eðli þess. Niðurdráttur verði mestur við sjálfvatnstökusvæðið í Vatnsendakrikum. Áhrif á önnur svæði verði mest við Kaldárbotna eins og fram kemur í líkanreikningum Vatnaskila. Samkvæmt líkanreikningunum sé mest allur niðurdráttur við Myllulæk, Gvendarbrunna og Jaðarsvæði nú þegar kominn fram. Aukin vatnstaka í Vatnsendakrikum dragi vatn lengra frá í suðri og austri, ofar á afrennslissvæði vatnsbólans. Samkvæmt reiknilíkaninu gæti áhrifa aukinnar vatnstöku í Vatnsendakrikum við 700 L/s og sé reiknaður niðurdráttur í Kaldárbotnum meiri en 0,5 m 40% keyrslutíma líkansins. Við ákvörðun á stærð vatnsverndarsvæða fyrir Vatnsendakrika hafi verið notað vinnslutilfelli upp á 1000 L/s í tillögum stýrihóps um skipulag vatnsverndar á höfuðborgarsvæðinu. Það tilfelli sé töluvert hærra en fyrirhuguð sameiginleg vinnsla úr Vatnsendakrikum sem áætluð sé upp á 650 L/s.

Áhrif á önnur vatnsból. Í umsögnum Hafnarfjarðarbæjar, Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur, Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis eru gerðar athugasemdir við áhrif aukinnar vatnstöku á vatnsból í Kaldárbotnum. Í umsögn Hafnarfjarðar segir m.a. að Hafnarfjörður hafi haft sjálfrennandi vatn síðan árið 1918 en eðli málsins samkvæmt séu þau gæði háð því að meðal grunnvatnshæð lækki ekki. Til þess að gera lítil lækkun grunnvatnsborðs geti leitt til þess að nauðsynlegt verði að dæla vatni úr Kaldárbotnum með tilheyrandi orkunotkun. Í umsögn Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur segir m.a. að aukin vatnstaka í Vatnsendakrikum geti lækkað grunnvatnsstöðu í öðrum vatnsbólum. Niðurstöðurnar séu byggðar á útreikningum úr rennslis- og grunnvatnslíkani fyrir höfuðborgarsvæðið. Nefna megi að niðurstöður líkansins sýni að vinnsluaukning í Vatnsendakrika og vinnslustöðvun í Gvendarbrunnum og á Jaðarsvæði leiði til lækkunar grunnvatnsstöðu í Vatnsendakrika, á Vatnsendaheiði, á Myllulækjarsvæðinu, í Kaldárbotnum og Bláfjallasvæðinu. Grunnvatnsstaða hækki hins vegar í Gvendarbrunnum og á Jaðri.

Í svörum Kópavogsbæjar kemur fram að sjálfrennandi vatn í Kaldárbotnum séu eftirsóknarverð gæði sem vert sé að vernda eftir bestu getu. Við nýtingu á sameiginlegri auðlind líkt og grunnvatnið sé á höfuðborgarsvæðinu sé ljóst að í slæmum vatnsárum með lágri grunnvatnsstöðu verði allir hlutaðeigandi aðilar að grípa til sértækra ráðstafana, en samkvæmt framangreindum líkanreikningum þá sé slíkur viðburður sjaldgæfur á svæðinu. Ljóst sé að fyrirhuguð aukning á vatnstöku Kópavogsbæjar muni eiga sér stað á löngum tíma, jafnvel yfir 20-30 ár. Hugsanlegar breytingar af völdum þeirrar aukningar á önnur vatnstökusvæði eins og Kaldárbotnasvæðið gerist því hægt.

Samhliða aukinni vatnstöku verði upplýsingum safnað um grunnvatnsstöðu svæðisins og því væri hægt að bregðast við ef óásættanleg staða komi upp varðandi vatnstöku á öðrum svæðum.

Áhrif á yfirborði. Í athugasemdum Skógræktarfélags Reykjavíkur er spurt hvort að grunnvatnslækkun hafi einhver áhrif á gróður á svæðinu. Upplýsa þurfi hvort aukið vatnsnám leiði af sér að bæta þurfi við flutningsleiðum eða mannvirkjum til að flytja vatn í gegnum útivistarsvæðið.

Í svörum Kópavogsbæjar kemur fram að grunnvatn á svæðinu sé á um 40 metra dýpi sé miðað við yfirborð svæðisins. Gróður og jarðvegur á svæðinu nái tæplega niður fyrir 2 metra á hraunbreiðum Heiðmerkur þótt vafalaust finnist bollar og lautir með þykki jarðvegi. Lækkun grunnvatns um 1-2 metra á tuga metra dýpi muni ekki hafa áhrif á jarðveg, jarðvegsraka eða gróður á yfirborði. Notast verði við núverandi vegakerfi vatnsveitna á svæðinu og því þurfi ekki að auka það að neinu leyti. Núverandi lagnir utan brunnsvæða í Vatnsendakrikum séu nægjanlega stórar til að flytja allt fyrirhugað viðbótarvatn úr Vatnsendakrikum til dreifikerfis.

Skipulagsgerð og skipting vatnsverndarsvæðis. Í athugasemdum Skógræktarfélags Reykjavíkur kemur fram að það vanti deiliskipulag fyrir svæðið en réttmætt sé að unnið sé skipulag fyrir svæðið áður en lagt verði í umfangsmiklar framkvæmdir. Heiðmörk sé fjölsótt útivistarsvæði og því eðlilegt að almenningi gefist kostur að tjá sig um þessi áform í gegnum skipulagsferli. Í greinargerð Orkuveitu Reykjavíkur komi fram að aðrennslissvæðið stækki, spurning sé hvort fyrirhugaðar framkvæmdir rúmst innan núverandi afmörkunar vatnsverndarsvæða eða leiði til breyttra reglna á hluta Heiðmerkur.

Í svörum Kópavogsbæjar kemur fram að rétt sé að það vanti deiliskipulag af svæðinu en Vatnsendakrikar séu skilgreindir sem vatnstökusvæði á Aðalskipulagi Kópavogs 2012-2024, í Aðalskipulagi Reykjavíkur 2010-2030 sem og í svæðisskipulagi höfuðborgarsvæðisins. Engar breytingar séu fyrirhugaðar á vinnslusvæði Kópavogsbæjar sem ekki séu komnar fram nú þegar. Ljóst sé að núverandi brunnsvæði munu ekki breytast í Vatnsendakrikum vegna fyrirhugaðra framkvæmda og því verði svæðið jafn lokað almenningi og það er nú þegar með núverandi takmörkunum á umgengni um vatnsverndarsvæði.

NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Vatnsveita Kópavogs hyggst auka vatnsvinnslu í Vatnsendakrikum í Kópavogi úr holum sem þegar hafa verið boraðar og auka með því vatnstöku úr 210 L/s í allt að 350 L/s. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 13 a í 2. viðauka í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000.

Skipulagsstofnun vekur athygli á því að samhliða tilkynningu Kópavogsbæjar um aukna vinnslu í Vatnsendakrikum er til meðferðar sams konar tilkynning frá Orkuveitu Reykjavíkur (OR) sem felur í sér að auka vatnstöku fyrirtækisins í Vatnsendakrikum úr 190 L/s í 300 L/s. Samanlagt eykst vatnsvinnsla beggja fyrirtækjanna í Vatnsendakrikum því úr 400 L/s í 650 L/s.

Skipulagsstofnun bendir á að þegar tilkynning Kópavogsbæjar var send til umsagnaraðila þá lá fyrir túlkun Skipulagsstofnunar um að áform fyrirtækisins væru til meðferðar á grundvelli tölulíðar 13 a í 2. viðauka í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000. Stofnunin tók því við framkvæmdinni á grundvelli þess að hana bæri að tilkynna til stofnunarinnar til ákvörðunar um matsskyldu á skv. 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum. Skipulagsstofnun var hins vegar ljóst að auk fyrirhugaðrar vatnsvinnslu Vatnsveitu Kópavogs hygðist Orkuveita Reykjavíkur jafnframt auka vatnsvinnslu úr sama grunnvatnsgeyminum. Því lá ljóst fyrir að við veitingu umsagna og ákvarðanatöku í kjölfar þeirra, yrði að taka mið af sammögnunaráhrifa framkvæmdanna beggja sbr. tl. 1 ii í 3. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum. Því fór Skipulagsstofnun fram á það við framkvæmdaraðila að málin væru til meðferðar á sama tíma, sem m.a. fól í sér að umsagnaraðilar fengu gögn beggja aðila til sín á sama tíma og veittu um þær umsagnir samtímis.

Að því sögðu getur Skipulagsstofnun ekki tekið undir sjónarmið Hafnarfjarðarbæjar, Heilbrigðiseftirlita Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis sem og Reykjavíkur og Orkustofnunar þess efnis

að vinnslugeta Orkuveitu Reykjavíkur og Vatnsveitu Kópavogs verði samanlagt það mikil að strax í upphafi ætti að líta á svo á að um væri að ræða framkvæmdir sem hvor um sig falli undir 1. viðauka laganna og hljóti þar af leiðandi málsmeðferð sbr. IV. kafla laga um mat á umhverfisáhrifum. Samanber framangreint telur Skipulagsstofnun ótvírætt að málin falla hvort um sig undir 2. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum og því tilkynningaskyld á grundvelli 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum. Engu að síður ber Skipulagsstofnun við ákvarðanatöku í málinu að byggja m.a. á þeim forsendum að fyrirhuguð framkvæmd geti haft sammögnunaráhrif með öðrum framkvæmdum líkt og mælt er fyrir um í tölulið 1 ii í 3. viðauka við lög um mat á umhverfisáhrifum. Ákvörðun Skipulagsstofnunar byggir á sammögnunaráhrifum sem áformuð heildarvatnsupptaka Vatnsveitu Kópavogs og Orkuveitu Reykjavíkur hefur í för með sér.

Í meðfylgjandi töflu má sjá hvernig ráðgert er að vinnsla í Vatnsendakrikum muni breytast þegar hámarksvinnsla beggja vatnsveitanna er náð.

	Núverandi vinnsla		Heildar vinnsla eftir stækkun		Vinnsluaukning	millj. m ³ /ári
	L/s	millj. m ³ /ári	L/s	millj. m ³ /ári	L/s	
Vatnsveita Kópavogs	210	6,62	350	11,04	140	4,4
Orkuveita Reykjavíkur	190	5,99	300	9,46	110	3,47
Samtals	400	12,61	650	20,5	250	7,87

Tafla 1. Samanburður á núverandi og fyrirhugaðri vatnsvinnslu OR og VK í Vatnsendakrikum. (Byggt á greinargerðum OR og Kópavogsbæjar).

Skipulagsstofnun telur mikilvægt að hafa í huga við ákvörðun um matskyldu þessara framkvæmda að mat á samlegð fyrirhugaðra framkvæmda grundvallist á því magni vatns sem ótvírætt er áætlað að vinna og sækja um leyfi fyrir, en ekki því hversu mikil möguleg vatnstaka gæti orðið í ljósi umfangs hola og leiðslna. Leyfisveitingar, s.s. nýtingarleyfi er háð umfangi þeirrar framkvæmdar sem hefur lokið málsmeðferð á grundvelli laga um mat á umhverfisáhrifum. Það væri því aldrei unnt að leyfa meiri vatnstöku heldur en gert hefur verið ráð fyrir, fjallað um og lagt mat á í málsmeðferð skv. lögum um mat á umhverfisáhrifum.

Að sama skapi bendir Skipulagsstofnun á að ekki er unnt að taka ákvörðun um að tvær tilkynningaskyldar framkvæmdir skuli hlíta sameiginlegu mati á umhverfisáhrifum líkt og hvatt er til í umsögnum Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis og Orkustofnunar. Skipulagsstofnun bendir á að í 2. mgr. 5. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum er heimild til Skipulagsstofnunar til að láta meta sameiginlega umhverfisáhrif fleiri en einnar framkvæmdar. Til þess að unnt sé að taka slíkt til skoðunar þurfa framkvæmdir að vera háðar mati á umhverfisáhrifum. Líkt og rakið hefur verið hér að framan er um að ræða framkvæmdir sem falla undir 2. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum og því ekki háð mati á umhverfisáhrifum nema það sé niðurstaða Skipulagsstofnunar í ákvörðun um matskyldu.

Skipulagsstofnun telur að Kópavogsbær hafi með líkanreikningum sýnt fram á að breyting á stærð aðrenslissvæðisins vegna aukinnar vatnstöku beggja fyrirtækjanna í Vatnsendakrika verði óveruleg ekki síst í samanburði við náttúrulegar sveiflur við núverandi vinnslu. Líklegt sé að vatnstakan muni hafa lítil áhrif á rennslisstepnu grunnvatns. Þar sem ástæða aukinnar vinnslu er fyrst og fremst byggð á áætlunum um fólksfjölgun á svæðinu til ársins 2030 er ljóst að aukningin kemur ekki fram öll í einu lagi heldur mun verða um stigvaxandi aukningu að ræða yfir nokkuð langt tímabil. Skipulagsstofnun

telur því brýnt að fylgjast með grunnvatnsborði á svæðinu líkt og áformað er. Skipulagsstofnun telur að með samanburði á upplýsingum sem fást með vöktun og spágildum um svörun í grunnvatnslíkani, megi bregðast við tímanlega ef útlit er fyrir að svæðið bregðist með öðrum hætti við aukinni vatnstöku heldur en líkanreikningar gerðu ráð fyrir.

Skipulagsstofnun telur augljóst að aukin vatnstaka í Vatnsendakrikum mun hafa í för með sér neikvæð áhrif á vatnsból Hafnarfjarðar í Kaldárbotnum líkt og líkanreikningar sýna fram á. Ljóst er að Hafnarfjarðarbær, sem lengi hefur búið við sjálfrennandi vatn, þarf að dæla oft en verið hefur, þar sem gert sé ráð fyrir 0,5 m lækkun grunnvatnsborðs um 50% tímans eftir að fullri stækkun er náð, en niðurdrátturinn gæti orðið allt að 1 m. Fram kom í svörum Orkuveitu Reykjavíkur við umsögn Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur að dælur séu til staðar í þremur af fimm holum í Kaldárbotnum og að hver um sig geti dælt 170 L/s. Skipulagsstofnun telur að erfitt verði að segja fyrir um það hversu oft þurfi að dæla vatni í Kaldárbotnum með tilkomu aukinnar vatnsvinnslu úr Vatnsendakrikum. Það kemur bæði til vegna náttúrulegra sveiflna auk þess sem hafa ber í huga að ekki er víst að álag aukinnar vatnstöku í Vatnsendakrikum verði mest á þurrustu tímum ársins, seinni hluta sumars og fram á haust. Á þeim tíma getur Orkuveita Reykjavíkur dælt vatni frá Gvendarbrunnum og Jaðri, þar sem þau svæði eru ekki lokuð vegna hlákuáætlunar á þeim tíma. Það virðist því ljóst að líkur á lægsta vatnsborði við Kaldárbotna eru á þeim tíma ársins sem Orkuveita Reykjavíkur getur aflað vatns annars staðar heldur en með dælingu í Vatnsendakrikum og þar með dregið úr mögulegum niðurdrætti í Kaldárbotnum.

Skipulagsstofnun tekur undir með Kópavogsbæ og telur augljóst að framkvæmdirnar muni ekki hafa áhrif á raka í jarðvegi og því síður afleidd áhrif á gróður á svæðinu. Því veldur að tugir metra eru niður á grunnvatnsborð og því muni sveiflur þar ekki hafa áhrif á efsta yfirborð jarðvegs.

Í samræmi við 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu Kópavogsbæ við tilkynningu, umsagnir og viðbrögð Kópavogsbæjar vegna þeirra. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að aukin vatnsvinnsla Kópavogsbæjar í Vatnsendakrikum sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif með tilliti til eðlis framkvæmdarinnar, staðsetningu hennar, eiginleika hugsanlegra áhrifa hennar og sammögnun með vatnsvinnslu Orkuveitu Reykjavíkur, sbr. þau viðmið sem tilgreind eru í 3. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum. Því skal framkvæmdin ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun bendir á að ef fyrirtækið hyggst auka vinnslu sína umfram 350 L/s eða breyta búnaði að einhverju ráði þarf að kanna hvort breytingarnar falli undir lög um mat á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun vekur athygli á að framkvæmdin er háð starfsleyfi Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis skv. 4. gr. reglugerðar nr. 536/2001 um neysluvatn. Jafnframt þarf að afla leyfis Orkustofnunar á grundvelli 6. gr. laga nr. 57/1998 um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu. Skipulagsstofnun bendir á að ekki er heimilt veita leyfi fyrir meiri vinnslu heldur en lokið hefur málsmeðferð á grundvelli laga um mat á umhverfisáhrifum.

Samkvæmt 14. gr. laga nr. 106/2000 má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Kærufrestur er til 13. janúar 2015.